

Het belangrijkste nepnieuws van de afgelopen maanden is dat nepnieuws een belangrijke versturende factor zou zijn in onze democratie. Afgelopen dinsdag bliezen Matthijs van Nieuwkerk en Alexander Klöpping deze hoax nog maar eens nieuw leven in. Als Facebook de tijdslijn van Trump-stemmers niet vol had gezet met feitelijk onjuiste, sensationele artikelen, dan was de man nooit president geworden. Althans, dat was de teneur van het item.

Het is hoogst onwaarschijnlijk dat nepnieuws een grote rol heeft gespeeld bij de Amerikaanse verkiezingen. Amerikanen zitten nog altijd aan de buis gekluisterd - Facebook is voor maar veertien procent van de bevolking de belangrijkste nieuwsbron. Een Stanfordeconoom rekende uit dat nepnieuws 36 keer overtuigender dan een tv-spotje had moeten zijn om de doorslag te geven in de verkiezingen.

Waarom die hoax toch blijft rondgaan? Ik denk dat mensen het een geruststellende gedachte vinden dat de overwinning van Trump vooral gebaseerd is op een misverstand.

Wensdenken natuurlijk. Iedereen zoekt nieuws dat past bij wat hij toch al vond. Nep of niet. Toch pleiten sommigen voor Facebook-factchecks. In een vorige week gepubliceerd manifest suggereert de oprichter van Facebook, Mark Zuckerberg, dat nieuwsberichten in de toekomst wel eens kunnen worden voorzien van een soort disclaimer, als ze door (menselijke) factcheckers beoor-

nrc
ZATERDAG 25 FEBRUARI
& ZONDAG 26 FEBRUARI 2017

Rosanne Hertzberger

Allemaal uit
onze duim
gezogen

deeld worden als 'onwaar'. Anderen onderzoeken of robots, die nu al naakt en geweld detecteren, in de toekomst ook berichten ook kunnen gaan beoordelen op hun waarheidsgehalte. De waarheid van Silicon Valley uiteraard.

Stel je voor: dan verschijnt er volautomatisch een groot rood alarmsignaal in beeld als Kuzu van Denk beweert dat artsen eerder 'de stekker' eruit trekken bij allochtone patiënten.

En als Henk Krol beweert dat het 3,5 miljard euro kost om de AOW eerder te laten ingaan, kan de robot automatisch een disclaimer met 'INCORRECT' laten verschijnen.

Misschien kan de robot bij elke politicus gewoon standaard een keurmerk in beeld brengen: „Goedgekeurd/afgekeurd door het CPB, wel/niet in strijd met de rechtsstaat en/of internationale verdragen, goedgekeurd door factcheckers van Volkskrant, NRC en Facebook.”

Of misschien kunnen we de hashtag #hoedan gebruiken. Deze werd afgelopen zondag door Arjen Lubach geïntroduceerd in een item over de PVV-plannen. Die hashtag was misschien nog wel het beste voorbeeld van onze obsessie met feiten en cijfertjes. Lubachs grootste bezwaar tegen Wilders was dat het niet duidelijk was hoe hij precies de Koran ging verbieden en moskeeën ging sluiten. Vreemd. Ik vind het engste aan het PVV-programma juist dat het allemaal gewoon uitvoerbaar is.

Nog één vraagje: wat gaan de factcheck-robots doen met Green Happiness? Of mensen

die in UFO's geloven. Krijgen die een disclaimer? En christelijke partijen en sites? Wordt het evangelie straks gefactchecked? Ik vind het een ronduit griezelig vooruitzicht. Ik vind dat iedereen recht heeft op zijn eigen onwaarheid, zijn eigen geloof, en ja, zelfs zijn eigen feiten.

Het ironische aan onze obsessie met nepnieuws is dat we de doorn in ons eigen oog niet zien. Stel je voor dat een atheïstische, westerse D66-programmeur straks gaat bepalen wat waar is. Die jongen is zelf boordevol geprogrammeerd met imaginaire ideeën. Die vindt individuele vrijheid het allerbelangrijkst. Gelijkheid. Universele mensenrechten. Maar dat zijn allemaal waarden die wij met zijn allen hebben verzonnen. We hebben het allemaal uit onze duim gezogen.

Daar zijn wij mensen goed in, in dingen verzinnen.

Wij mensen onderscheiden ons van de andere apensoorten door onze verbeeldingskracht. Wij bidden tot goden, vrezen voor de Apocalyps, begraven onze doden en vereren onze voorouders. Wij kunnen fabuleren en die fabeltjes op grote schaal verspreiden. Wij kunnen met miljoenen, nee miljarden samenkomen als we maar allemaal in hetzelfde nepnieuws geloven.

De mensheid is gebouwd op leugens, nepnieuws is onze 'middle name'. Soms vinden we het ene nepnieuws alleen net iets erger dan het andere.

Rosanne Hertzberger is microbioloog.